

quem pertinebat eorumdem administratio, partem singulis assignatam fideliter largiri, nec potuisse absque violatione iustitiae commutative pauperes fraudare ea quarta parte proventuum quae iuxta ejus aevi disciplinam erat pauperum indigentibus sublevandis destinata: quod quidem onus ex ea profuens iustitiae virtute, iis in locis in quibus nondum facta est praedita divisio, etiamnum incumbit Episcopis, Abbatibus, aliisque beneficiariis, quorum ecclesiasticis redditibus sunt illi admixti, pauperibus, aut Ecclesiae fabricae iuxta praesam institutionem attributi. Ex quibus propterea si aliquid sibi usurpent, sunt iustitiae rei alienae detentores, & tenentur ad restitutionem.

IV. In praesentia indivisa haec bona beneficiariorum sunt. Ergo iustitiae vinculo ligati sunt beneficiarii ad distribuenda pauperibus superflua. Et primum jam inde a principio peractae divisionis administratio portionis pauperum penes Episcopos semper, & beneficiarios remansit. Numquam pauperum coram assignata fuit portio reddituum ecclesiasticorum. Numquam pauperes fuit portionis administratione, & dominio potiti sunt. Sed Episcopi, & beneficiarii aut seipsis, aut ministrorum opera, portionem hanc, quae modo major, modo minor erat, iuxta majorem, aut minorem reddituum abundantiam distribuunt. Hoc ex plurium Conciliorum decretis quae retuli tom. 2. diff. 6. c. 18. evidens est. Pluribus in locis pauperes in tabulis, seu matriculis Ecclesiarum descripti erant, & matricularii vocabantur.

V. Haec luculentem constat quam sit chimæricum commentum quod sibi fingunt oppositae doctrinae patroni. Existimant isti, redditus ecclesiasticos vivum quoddam esse stabile, & permanens, tributum in partes quatuor, ad praesens usque tempus consistere, nulli obnoxium vicissitudinali. Existimant pauperum portionem de viva detractam, & re separatam in pauperum devenisse dominium. Quod commentum quam sit vanum nemo non videt. Reditus ecclesiastici sub initium fidei Episcoporum commisi in communi possidebantur, & ab Episcopis ministrorum opera singulis, prout opus erat, dividebantur. Restigescens charitate, & Ecclesiasticorum avaritia invalescente, Episcopi aliqui, neglectis pauperibus, Ecclesiarum cultu, Cleroque, in suos & consanguineorum profanos usus, sacros proventus convertentes, omnia suis faucibus deglutiebant. Tum Conciliorum decretis portio reddituum sacrorum imperata fuit, Clero, Ecclesiae cultui portiones separatim assignatae fuere; sed pauperum portio bonis beneficiariorum permixta, singulis annis taxata ab ipsis beneficiariis conferebatur pauperibus. Sacri redditus illis mutationibus, quibus omnes res temporariae, subiecti fuerunt. Temporis successu iuxta augmentum, vel decrementum reddituum, qui à Christi fidelibus in dies conferebantur, crescebat, aut diminuabatur pauperum portio. A tempore primae divisionis ad hanc usque aetatem nostram innumera sunt instituta beneficia, Episcopatus, Capellaniae &c. Amplissima praedia, fundi, census, & ingentia bona Ecclesiae donata sunt. Quando nam de istis

dempta fuit pauperum portio? Quisnam aegonomus, aut dispensator, praeter Episcopos, & beneficiarios, institutus? Evidens ergo est pauperum portionem semper & iterum semper immixtam permanisse bonis beneficiariorum.

VI. Confirmat ea quae diximus luculentissima ratio à facto evidenti repetita. Cujuscumque saeculi Pontifices, Concilia, Patresque voces exaltarunt adversus Episcopos, & beneficiarios, quod pauperibus subvenire negligeabant. Istos semper redarguerunt tamquam Christi, & pauperum patrimonii dilapidatores. Consule omnia Concilia, & Patres ab antiquo ad hoc usque tempus: nullibi invenies vel leve vestigium, quod aliquis aegonomus sive dispensator portionis pauperum, distinctus à beneficiariis, increpatus fuerit ut infidelitatis, & dispensationis reus in sua administratione. Verum semper exprobrantur Episcopis, & beneficiariis infidelem pauperum portionis administrationem: istos solos accusant, improbant istis solis pauperum curam tamquam patribus committunt & praecipunt: istis solis veant ne pauperum patrimonio ditescant, aut divites efficiant consanguineos, aut in luxum, saltumque Christi redditus convertant. Hoc idem docent posterioris aetatis Patres, & Doctores, Petrus Damianus, Gratianus, Bernardus, Raymundus, Thomas, Bonaventura, Albertus Magnus, Aletius, Antoninus, Bernardinus, Paludanus, ceterique communiter. Quid quod adversarii nunquam indicaverunt administratores portionis pauperum distinctum à beneficiariis, vel portionem pauperum separatam à bonis beneficiariorum extare, vel extitisse? Quod quidam essetierint portionem pauperum ad hospitalia pervenisse, chimæra est manifesta. Quis Patrum, quodnam Concilium unquam redarguit, aut increpavit hospitalia, quod non distribuunt redditus beneficiariorum, Episcoporum, pauperibus? Percurramus omnia beneficia tum episcopalia, tum parochialia, tum capitularia à sex & amplius saeculis. Provoco advertarios ut vel unus beneficium iactet divisionis documenta prodant. Perhibeant beneficiarii divisionem reddituum ecclesiasticorum, quos nunc percipiunt; & continuo illos absolvimus à debito non solum iustitiae, sed etiam charitatis elemosinae distribuendae. Si enim iusta divisio est, nihil superflui erogandi habent. Sed documenta authentica adferre debent. Quid? Frater excludere ne fratrem possit à communis patrimonii portione eidem debita, nisi evinceret documentis & quidem luculentis, divisionem factam fuisse, suamque portionem jamdiu habuisse? Nihil periculosius sese propinant, si divisionem obtulerent peractam iv. aut v. saeculo, quando hodierna beneficia necdum instituta erant. Non fecit ac si frater excluderet ceteros fratres à patrimonii communis divisione, quia iure gentium à tot saeculis inuenta fuit divisio omnium bonorum.

VII. Evidens ergo, competuntque manet pauperum portionem Episcoporum, & beneficiariorum redditibus permixtam esse, ejusdemque solos beneficiarios administrandae onere devinctos esse.

Quo

Quo postea hanc conficio argumentationem. Adversarii ipsi uno ore fatentur, sublata divisione bonorum Ecclesiae, beneficiarios iustitiae vinculo astringi ad eroganda superflua in pauperes. Divisio facta chimærica est. Ergo concedere necessariò coguntur, hodiè beneficiarius ex debito iustitiae obstringi ad dispensanda superflua in pauperes usus, & in pauperum subsidium.

VIII. Argumentationes ineluctabiles sunt, rationum momenta invidua. Verum avaritia, ambitio, superbia ita mentem dementant, ut nec lucem meridianam videre sinant. Accedit auctoritas quorundam Casuistarum, qui licet communiter obligent beneficiarios ex debito charitatis ad eroganda superflua, & ob istius praecipui violationem reos aeternae damnationis pronuntiant: tamen non desuere Probabilistae qui etiam à praecipuo charitatis liberant beneficiarios. Lessius, Baunius, & alii adeo communem doctrinam laxarunt, ut doceant solo praecipuo ecclesiastico teneri beneficiarios ad dispensanda superflua. Vel ipse Diana tom. 4. tr. 7. res. 20. inquit: *Ego huius sententiae non assentior, cum sit contra communitatem, & omnino respiciendam esse puto.* Vel ipsi laici christiani naturali praecipuo charitatis tenentur dispensare pauperibus superflua. Et Lessius, & Baunius ab hoc praecipuo liberant ipsos beneficiarios? Si plura cupis, consule tom. 2. diff. 6. c. 18. & seq.

LIBER XIII.

DE MATRIMONIO, CENSURIS
& statu Religioso.

DISSERTATIO I.

De Matrimonio.

CAPUT I.

De Matrimonii essentia, & institutione.

I. **S.** Augustinus lib. 1. de Adult. conjug. ad Polentium inquit: *Quaestionem de conjugii obscurissimam, & implicatissimam esse non nescio. Nec audeo profiteri omnes finis ejus vel huc in opere, vel alio me adhuc explicasse, vel jam posse, si urgeat, explicare.* Tempore Augustini, haeretici, nostra aetate nonnulli Moralitæ viis diversis hunc tractatum obscurarunt.

II. Conjunctionis maris cum femina matrimonium potius, quam patrimonium antiqui appellarunt, quod feminæ sit parere, nutrire, & educare sobolem. Nuptiae quoque vocantur matrimonium à nubendo, & connubium, & conjugium à communi iugo cui ambo vit, & mulier subjiciuntur.

III. Matrimonium tripliciter spectatur. 1. ut contractus naturalis, 2. ut contractus civilis, 3. ut sacramentum novae legis: Absolutè describitur: *Conjunctio maritalis viri, & feminae inter legitimas personas, individuam vitam consuetudinem retinentem.* Additur verò, ut est Sacramentum, *divinitus instituta in signum conjunctionis Christi cum*

Tom. II.

Ecclesia, habens promissionem gratiae ad unienios conjugum animos, & prolem pie, ac sanctè educandam in fide christiana. Tandem matrimonium triplex est, legitimum, ratum, & consummatum. Legitimum est iure gentium, & ad legum civilium normam contractum: quale est etiam illegitimum. Ratum quod secundum Ecclesiae ius perficitur, & quod ab Ecclesia probatur. Consummatum autem quando carnali copula ambo conjuges commiscerunt.

IV. Ex pluribus coalescit. 1. mutuo consensu; 2. externa promissione; 3. reciproca corporum traditione; 4. inde resultat vinculum perpetuum; 5. obligatio mutua reddendi debiti; 6. jus quod uterque in alterum habet; 7. carnalis copula.

V. Omnes Catholici negant essentiam matrimonii sitam esse in carnali copula. Inter Adamum & Evam verum fuit matrimonium ante commixtionem. Verum fuit matrimonium Patriarchae Josephi cum B. Virgine, omni prolixus carnali exclusa copula.

VI. Mutuus contrahentium consensus causa efficiens est matrimonii. Encratitæ, Marcionitæ, Manichæi, Priscilianistæ negarunt honestum, bonumque matrimonium. Sed istorum delirantium errorem execrantur Scripturae sanctae, & Catholici omnes. Siquidem naturali, divinoque iure institutum matrimonium est. Praecipuum contrahendi matrimonii non singulos spectat, sed multitudinem.

VII. QUÆST. I. An in lege veteri matrimonium fuerit Sacramentum? RESP. Dupliciter sacramenti ratio spectari valet. 1. In latiore significato prout quocumque modo signum rei sacrae dicitur 2. quatenus est signum praedictum & efficax gratiae sanctificantis. Communis Theologorum sententia negat matrimonium ante adventum Christi fuisse verum sacramentum. In latiore verò significato fuisse sacramentum, concedunt omnes, cum in ipso innocentiae statu institutum in signum fuerit conjunctionis Christi cum Ecclesia. *Hoc nunc or ex ossibus meis, & caro de carne mea Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne una.* Gen. 2.

VIII. QUÆST. II. Matrimonium in lege evangelica est ne verum sacramentum? RESP. Negant Hus, Lutherus, Calvinus, & Protestantess; sed de fide est verum esse sacramentum, S. Paulo Epistol. 5. inquiriente: *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhaerebit uxori suae, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Accedit perpetua Ecclesiae traditio, cujus documenta dedi tom. 10. lib. 2. diff. 1. c. 4.*

IX. QUÆST. III. Utrum matrimonium inter fideles absentes per procuratorem celebratum, sit verum sacramentum? RESP. Adfirmant Soto, Hambertus, Gotti, Turnely, & alii plures. Negant Victoria, Canus, Cajetanus, Catharinus, Vanroy, & alii. Haec secunda sententia mihi est probabilior. Nullum quippe sacramentum inter absentes celebratur. Nec minus praesentes contrahen-

T a

105

tes requirunt hæc verba *Ego vos conjungo* &c. quam præsentem penitentem requirunt hæc alia *Ego te absolvo*. Usum absolutionis datæ absenti damnavit Clemens VIII. Respondet Turnely absolutionem datam absenti non esse contra naturam sacramenti penitentiae, & dari posse nisi obstaret prohibitio Clementis VIII. Hæc responsio inutilis videtur. Ex arbitrio ne Clemens VIII. damnavit, præfatam opinionem? Eam damnavit, quia hæc verba *Ego te absolvo* requirunt penitentem præsentem. Validum itaque erit matrimonium in ratione contractus naturalis, & civilis inritum inter absentes per procuratorem; at verum sacramentum non esse mihi est probabilius.

X. Matrimonium infidelium post promulgatam evangelicam legem non est sacramentum. Similiter sacramentum non est matrimonium fidelium cum infideli, ut mihi probabilis videtur. Si infideles conjuges convertantur ad fidem, illorum matrimonium non evadit sacramentum juxta probabiliorum sententiam: quia posterior intentio non potest efficere ut contractus initus, qui non fuit sacramentum, postea evadat.

XI. Matrimonia catholicorum cum hæreticis illicita omnino sunt, ut fatentur omnes Theologi. Nullum vero jus illa irrita declarat.

CAPUT II.

De materia forma, & ministro sacramenti matrimonii.

I. QUÆST. I. *Quænam est matrimonii sacramenti materia?* RESP. Plurimum septem recensere possem Theologorum opiniones in designanda materia, & forma istius sacramenti. Sed his misis, cum S. Thoma, cui communiter Theologi subscribunt, dico esse actus contrahentium. Hæc sunt in *Supp. q. 42. a. 1. ad 2.* ejus verba: *Sacramentum matrimonii perficitur per alium ipsius qui sacramento illo utitur, sicut penitentia. Et videt sicut penitentia non habet aliam materiam nisi ipsos actus sensus subjectos, qui sunt loco materialis elementi, ita est de matrimonio.*

II. QUÆST. II. *An Sacerdos assistens contrahentibus sit sacramenti minister, ejusque verba habeant rationem formæ?* RESP. Dux sunt sententiæ, & utraque suos gravissimos patronos habet, etiam in schola Thomistica. Gonet, Gotti, & alii plures docent ipsos contrahentes esse hujus sacramenti ministros, eorumque verba esse sacramenti forma.

III. Contra ipsam Sacerdotem assistentem esse sacramenti ministrum propugnant gravissimi Guillelmus Parisiensis, Melchior Cano, Cardinalis Toletus, Petrus Ledesma, Petrus de Marca, Maldonatus, Franciscus Sylvius, Æstius, Natalis ab Alexandro, Turnely, Le-Druin, Gilbertus, Herminier, Du-Hamel, Juvenin, Florentinus de Coq, Vanroy, Piette, Bannez. Hisque argumentis evincunt hæc suam sententiam.

IV. Tridentinum *sess. 24. c. 1. de Ref. statuit: Ad celebrationem matrimonii in facie Ecclesie procedatur, ubi Parochus viri & muliere interre-*

gatis, & eorum mutuo consensu intell. lo, vel dicar: Ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: vel nisi utatur verbis juxta receptum uniuscujusque provincie ritum. Satis perspicue colligi hinc videtur, Sacerdotem esse hujus sacramenti ministrum, & verba quæ profert, esse formam. Concilium enim verba usurpanda præscribit, vel alia juxta consuetudinemque Ecclesie ritum. Ibidem subdit hæc benedictionem à proprio Parocho faciendam esse. Plura alia Concilia, ut Colonienſe, Cameracense, Remense, Turonenſe, quæ refert Sylvius, prætereo.

V. His accedunt Ritu alia plurima. Romanum vetus an. 1494. à P. Castellano O.P. collectum. Alterum Romanum Pauli V. jussu editum, hæc verba *Ego vos conjungo*, &c. proferenda à Parocho hujus sacramenti ministro præscribit. P. Martene de antiquis Ecclesie ritibus tom. 2. lib. 1. c. 9. plura alia in hæc rem assert. Unum laudare sufficiat Mediolanense, in quo S. Carolus Boromæus *Ab. p. 4.* hæc inseri curavit, nempe *quinque sunt actus esse sacramenta, quæ Parochus ex officio administrare potest: Baptismum, Eucharistiam, Penitentiam, Matrimonium, & Extremam Unionem.*

VI. Luculentius confirmatur hæc sententia argumento quod solidum responſum non excipit. Lutherani, & Calvinistæ negant matrimonium esse sacramentum, & scripturarum testimonia, quibus nos evincimus esse sacramentum, acutis cavillationibus eludere student. Cedo. Quibus nos illorum commenta rationibus explodimus? Non sanè aliis, nisi apostolica, & universalis Ecclesie traditione omnium Patrum, & Conciliorum. Porro Patres omnes una voce facras vocant nuptias, quia sacra Sacerdotis benedictione consecrantur. Patrum testimonia dedi tom. 10. lib. 2. *diff. 1. c. 4.* ubi legi possunt.

VII. Reponunt adversarii, benedictionem Sacerdotis, quam Patres omnes, requirunt, necessariam utique esse Ecclesie mandato, tamquam cæremoniam accidentalem ad majorem nuptiarum solemnitatem, secus ad sacramenti necessitatem divino præcepto impositam. Responſio hæc falsa est mihi. Respondeant adversarii. Unde nos ex traditione argumenta hauriemus, ut contra protestantes evincamus matrimonium esse sacramentum, si recensita responſio consideret? Profecto si benedictio Sacerdotis, qua consecratur nuptias Patres omnes adfirmant, ut ad sacramenti dignitatem matrimonium evehunt ostendant, sit mera accidentalis cæremonia, defunt nobis præſidia omnia ex traditione arceſſita, quibus contra Novatores denegantes matrimonium esse sacramentum, pugnemus. Sublata quippe traditione universalis Ecclesie, quæ est legitimus sacrarum Scripturarum interpres, inermis omninofumus in certamine, & causa cadimus contra eosdem Novatores.

VIII. Præterea sacramenta sunt sacre Religionis cæremonie: & ideo sacramentum opus est Religionis. Porro non quodlibet rei sacre signum est sacramentum, sed illud dumtaxat quod factum est. Cum igitur matrimonium solis viri &

fœminæ verbis civiliter, & profane contrahitur, licet rei sacre signaculum sit, non est tamen sacre religionis opus, atque adeo sacramentum propriè dictum. Alioquin & serpens æneus, & manna in deserto sacramenta dicenda essent. Ergo connubia abſque sacro ministro, & sine sacra Religionis cæremonia sacramenta non sunt.

IX. Quid plura? Concilium Florentinum enumeratis septem sacramentis novæ legis ita definit. *Hæc OMNIA sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis sacramentum.* Si horum unum deſit, sacramentum non perficitur. Quis sacramenti minister ordinarius, sine quo sacramentum non perficitur? Ipsi conjuges? Homines laici ordinarii sacramentorum ministri? Mulier necessitate urgente baptizat, at ordinarius minister illa non est, sed sacerdos. Soli sacerdotes consecrati sacramento Ordinis sunt legitimi dispensatores mysteriorum Christi, ut Apostolus Paulus *I. Cor. 4.* inquit: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Quo ergo jure adimimus hæc potestas valet administrandi sacramenti matrimonii, quod magnum mysterium ab eodem Paulo nuncupatur, ut illa mulieri, cui ne loqui quidem in Ecclesia permittitur, adſcribitur? Unde colligunt adversæ sententiæ patroni laicos contrahentes esse sacramenti ministros ordinarios? Ex quo Scripturarum testimonio, ex quo Concilio, ex qua Patrum traditione erunt diversam esse sacramenti matrimonii, ac cæterorum omnium rationem? Nullum profecto sacre antiquitatis monumentum adducere valet. Omnium cæterorum sacramentorum minister ordinarius Sacerdos est. Christus in nova lege matrimonium ad dignitatem sacramenti evehit. Cur istius sacramenti solus minister non instituit Sacerdotem? Rationis solium, & perspicuum evincit, ut sicut ad aliorum sacramentorum dignitatem matrimonium evehit, ita sicut & cæterorum sacramentorum Sacerdotes ministros instituit, ejusdem quoque matrimonii instituerit Sacerdotes. Hoc evidenter ratio demonstrat, hoc confirmat traditio. Ut hæc universalis regula, justoque principio eximant sacramentum matrimonii, non sufficit unam, aut alteram conjecturam, aut ambiguum testimonium asserre; sed requiruntur luculentissima testimonia, & exceptio manifesta.

X. Conjuges sacramentum matrimonii suscipiunt. Sacramentorum quæ in sola actione consistunt, minister à suscipiente distinguitur. Nemo enim baptizate, confirmare, absolvere seipsum potest. Qui ergo fieri potest ut conjuges suscipientes sacramentum matrimonii simul ministri sint? Nam ut quilibet contrahens sibi, aut unus alteri sacramentum ministrat. Non primum, quia, ut dixi, nemo sibi administrare sacramentum in actione sicut potest. Si secundum, duo efficiunt sacramentum: neque enim sacramentum ita dividuum est, ut unus minister unam partem, & alius minister alteram partem perficiat. Nam licet conferre tertio simul in eodem instanti duo ministri queant sacramentum: tamen percipi nul-

lo modo potest, qua ratione valeant duo conjuges unum efficere ministrum, qui sibi recipit sacramentum administrat. Ex altera parte neuter sine altero potest sacramentum perficere. Et tum quaeritur, an prius vir mulieri, aut mulier viro sacramentum conferat. Verba igitur contrahentium materia sacramenti sunt, forma non sunt. Forma enim cuiusque sacramenti sacra est, à qua dicitur sacramentum. Hæc verba *Ego te accipio in meam*, nullo modo sacra sunt. Hæc enim verba, aut similia adhibebantur antequam Christus matrimonium sacramentum institueret: & adhibentur ab omni natione fide christiana destituta. Si omnes nugæ, quas nonnulli, inquit Melchior Cano, qui primus omnium in apicum hæc sententiam traduxit, excogitavit, ut distinguant materiam à forma hujus sacramenti, recense vellem, solia implerem. Hic dicit contrahentes ipsos esse materiam sacramenti: ille non ipsos, sed consensum: alius gestus, & nutus, qui à viro, fœminaque, exceptis verbis, adhibentur. Alius prioris loquentis verba materiam esse affirmat, posterioris formam. Quæ utinam graviter, & probabiliter dicerentur, ne jure ab hæreticis rideremur. Quorum in re gravissima ad fidem, & religionem necessaria tenuiter, ne dicam ridiculè, philosophari?

XI. Tandem hæc opinio tutior est, & simul valdè probabilis, utpotè à gravissimis Theologis propugnata. Quare BENEDICTUS XIV. *lib. 8. de Synod. c. 28. num. 3.* inquit: *Verum quamquam hæc usque explicata Melchioris CANI sententia tot Doctorum suffragiis communita, sit VALDÈ PROBABILIS; ac cuique liberum abſque erroris nota eam amplecti, &c. Non probabilis modo, verum etiam valdè probabilis est sententia hæc. Aliud verò simul tutior est. Omnes enim ad unum Theologi fatentur, matrimonium ecclesiasticum ritu à Sacerdote benedictum, esse verum sacramentum. Contra plurimi, & gravissimi Theologi negant præſito ritu sublato esse sacramentum. Illa autem tutior sententia est de qua nemo Theologorum ambigit. Ergo tutior hæc est, & contraria minus tum. Hæc omnia certa sunt, & extra e controverſiam. Atqui ex decreto Innocentii XI. quando agitur de valore sacramentorum ex duabus opinionibus probabilibus, & in utramque partem à Theologis disputatis, tutior ſeligenda est. Ergo amplectenda hæc nostra, rejicienda altera.*

XII. Quæ contra opponuntur ab adversariis, nullius, ut ego quidem arbitror, sunt momenti. Omnia expendi tom. 10. lib. 2. c. 2. & rejeci. Ibi legere illa poteris, ut prolixitate devitem.

CAPUT III.

De conditionibus consensus mutui ad matrimonium necessarii.

I. QUÆST. I. *An ut matrimonium sit validum requiratur utriusque conjugis consensus?* RES. Adfirmant omnes. Consensus iste inter-nus, sincerus, & non fictus, libet non coactus, ab errore immunis, & publicus, atque signo exteriori

Sponsalia sunt? RESP. Verbis, aut signis, quæ clarè manifestent mutuum consensum, ut sunt hæc: *Promitto, me oblige, in fide mea te ducam in uxorem.* Taciturnitas non sufficit. *Qui tacet consentire videtur* valet tantum in favorem proprium, secus ad onus subeundum. Tunc enim valet hæc alia regula: *Qui tacet, non consentire, nec dissentire videtur.* Absolutè verba adhiberi debent. Ceterum juxta nationum diversitatem signa haberi loco verborum possunt.

V. Infans, amentes, ebrii, infantes sponsalia contrahere nequeunt: quia hæc, ut dixi, requirunt libertatem immunem à coactione, & à metu cadente in virum constantem. Surdi, & muti à nativitate, si tali præditi sint intellectu quo percipere queant quid sint sponsalia, quid matrimonium, contrahere sponsalia valent, ut colligitur ex cap. *Cum apud*, &c. de spons. Surdus enim & mutus confiteri, & absolvi potest. Qui tamen simul cæcus esset, contrahere non posset, quia nullis signis instrui posset, ut perciperet quid sint sponsalia, quid matrimonium.

VI. QUÆST. III. *Quæ ætas requiritur tum ad sponsalia, tum ad matrimonium contrahendum?* RESP. Septennium requiritur completum ad sponsalia, quia communiter hæc ætate refulget rationis lumen. Ad matrimonium verò quatuordecim in vitis, & duodecim in feminis anni necessarii sunt. Qui ante pubertatis annos completos contrahunt matrimonium, peccant mortaliter, ut habetur, c. 2. de spons. impub.

VII. QUÆST. IV. *Quando tempus præfinitum sponsalibus non est, celebrari ne illico matrimonium debet?* RESP. Sponsalia obligant sub mortali ad matrimonium contrahendum, ut dictum est. Quando tempus præfinitum est intra mensem, annum, &c. neuter alterum cogere potest ante elapsum tempus. Quando vero tempus præfinitum non est, contrahi matrimonium debet statim ac commode potest. Si plus justo differatur, qui est in mora culpabilis, peccat. Quoniam sponsalia præbent jus ad matrimonium futurum. Ergo dilatio istius juris est injusta privatio. Spectandæ tamen circumstantiæ sunt. Quando una pars plus justo differre, compelli in foro interiori à Confessario debet, ut omnes sententur, nisi aliqua justa, & gravis causa obstat. Ad forum externum quod attinet, meo consilio nunquam judex coget vi ut matrimonium celebretur; sed potius suadebit parti volenti celebrare matrimonium ut renuntiet ejusmodi sponsalibus. Matrimonium enim est animorum conjunctio, quæ absque libertate non consistit. A prudentia Confessarii, & judicis totum hoc pendet negotium. Judex tamen cogere tenetur, ut pars levis ex dissolutione sponsalium resarcatur.

VIII. QUÆST. V. *Utrum licitum sit sponsalibus adjicere obligationem ad penam?* RESP. Penam altera positiva, ut si quis obliget se perdere centum aureos, nisi ducat Bertam; altera negativa, ut si quis promittat centum se daturum puellæ, si secum nubere velit, secus non daturus; vel si testator relinquat puellæ legatum, si tali nupsierit, alioquin legatum amittat. Priorem pe-

nam prohibet jus canonicum, & invalidam constituit, ut ex cap. *Genma*, de spons. patet. Obstat enim talis pena libertati matrimonii. Neque parti resiliens imponenda pena est ob eandem rationem. Licet enim in aliis contractibus licitè imponi ejusmodi penæ valeant: quia tamen matrimonium est animorum vinculum, & quidem perpetuum, cujus felicitas à concordia, & benevolentia pendet conjugum, prudentissimè Legislatores omnem penam positivam prohibuerunt. Si apposta fuerit, pars resiliens non tenetur eam solvere.

IX. QUÆST. VI. *An dissolvi mutuo consensu sponsalia queant?* RESP. Sententia ad firmans communis est, quando utraque pars libere consentit. Si una pars ab altera dolo, fraude, metu, importunis precibus remissionem obligationis extorqueret, non maneret ab obligatione contracta immunes. Quando vero reciprocos consensum sincerus, & liber est, dissolvi sponsalia queunt etiam juramento firmata, quia juramentum istud naturæ contractus sequitur. Quare cessante contractu cessat juramentum. Impuberes dissolvere mutuo consensu sponsalia nequeunt antequam ad aonos pubertatis pervenerint. Pubertate acquisita reclamant ambo, vel unus illorum potest, & sponsalia rescinduntur, licet altera pars renuat. Si adæpta pubertate statim, vel, ut ajunt, post triduum non reclamaverint, nequeunt postea ad unius partis reclamationem sponsalia dissolvi, sed necessarius est utriusque partis consensus mutuo. Si unus prius altero pubertatem assequatur, continuo resiliere valet, non expectata alterius partis pubertate. Si pubes cum impubere sponsalia contrahat, nequit recedere à contractu; impubes vero nactus pubertatem resiliere valet. Quando impuberes contractis sponsalibus pubertatem assequuntur, non est necessarius novus consensus, sed initus contractus perseverat, quia non retractatus. Reclamatio etiam privata sufficit. Si tamen sponsalia coram Episcopo, vel Parrocho contracta fuerint ab impuberibus, tunc ad redimendam vexationem reclamatio in foro exteriori fieri debet.

X. QUÆST. VII. *An post sponsalia contracta juramento firmata possit altera pars licitè ingredi Religionem?* RESP. Si licitus ingressus est post matrimonium ratum, potiori jure licitus est post sponsalia etiam juramento firmata: quia juramentum sequitur naturam contractus, qui per Religionis ingressum solvitur, atque adeo etiam juramentum. Pars quæ remanet in seculo, continuo ac altera pars ingressa Religionem est, remanet libera, quia qui ingreditur, cedit juri suo. Qui vero ingreditur, ligatus manet usque ad professionem: ita ut si pars, quæ remanet expectare velit, & ingressus redeat ad seculum sine professione, impleri sponsalia debent. Solvuntur quoque sponsalia per susceptionem sacrorum Ordinum. Neque peccat qui post sponsalia sacros Ordines suscipit, quidquid in oppositum aliqui dicant, quia semper in sponsalibus inclusa hæc conditio est, nisi ad meliorem statum transfera. Similiter dissolvuntur sponsalia per votum aut ingre-

gressu Religionis, aut suscipiendi Ordines sacros.

XI. QUÆST. VIII. *Licitum ne est contractis sponsalibus emittere finitè castitatis votum?* RESP. Enim hoc voto, dissolvi sponsalia respectu partis quæ non voverit, convenit penes omnes, quia votum cedit juri suo. Disputatur dumtaxat de parte voverite, num licitè voveat, liberque evadat ab onere sponsalium. Negantem sententiam faventem nupsis defendunt Leshius, Laymanus, Castropalaus, Sanchez, qui plures alios refert auctores: quoniam, inquit, nequit Deo promitti quod debitum erat homini. Vi sponsaliorum corpus debitum erat homini. Ergo nequit Deo promitti. Quam sit robusta hæc ratio nemq non videt.

XII. Adherentem sententiam defendunt graves Theologi, Cajetanus, Suarez, Vazquez, Azorius, Gonet, Pontius, Ledesma, & alii plures. Hæc sententia mihi est probabilior, dummodò absit dolo, & fraus. Quoniam semper in promissione facta homini, quæque statum spectat, includitur conditio, nisi eligeret meliorem statum intervenienti Deo. Celibatus autem melior est statu matrimonii, ut omnes fateantur. Nec ratio oppositæ sententiæ urget quidquam: quoniam votum istud non est in damnum tertii, cum omnes creature Deo subiectæ sint, Neque vi sponsalium debitum evadit corpus homini absolute, cum in eisdem includatur dicta conditio melioris status. Caput *Veniens*, quod opponi solet, loquitur de muliere vasta, quæ votum emiserat post dilationem matrimonii, ut sponsum cluderet.

XIII. Matrimonium subsequens dirimit sponsalia præcedentia, ut omnes fateantur. Peccat tamen mortaliter qui post inita sponsalia, matrimonium cum alio vel alia contrahit. Si invalidum sit matrimonium, contrahens ligatus manet, & tenetur ex parte sua sponsalia implere: & si damnus intulit parti, resarcire illud astringitur.

XIV. Matrimonium subsequens validum non solem suspendit sponsalia, sed eadem dirimit, ita ut mortuo conjugè non teneatur implere sponsalia, ut mihi probabilis videtur. Sponsalia præcedentia nullo modo per posteriora dissolvuntur, sed posteriora invalida omnino sunt, etiam si juramento firmata essent. Semper tamen pars innocens libera manet, ut licitè alteri nubere possit. Quid, si secundis sponsalibus copula accederet carnalis, & non accessisset in primis? Si secunda sponsa sciebat priora sponsalia, hæc non dissolvuntur, quia sponde decipi voluit. Si contra sponsalia ignoravit, & reverè decepta fuit sub spe futuri matrimonii, tunc valida esse secunda sponsalia mihi probabilis videtur, & hæc secunda virgo desolata ducenda esset. Quamquam, ut supra dixi, rare sunt virgines quæ invitæ, & deceptæ deflorentur. Et ideo rarus est casus in quo subsistant secunda sponsalia. Qui secunda sponsalia celebrat, si priora, quæ valida erant, ex aliquo capite seinduntur, non tenetur implere secunda utpotè nulla: quia quod ab initio fuit nullum, tractu temporis non convalescit.

XV. QUÆST. IX. *An sponsalia dirimantur*

aut per temporis dilationem, aut per unius sponsi absentionem, vel domicilii mutationem? RESP. Si tempus sit præfinitum ad faciendam obligationem, elapsa tempore sponsalia dissolvi possunt à parte innocente, secus à reo. Si tempus sit indefinitum, non dissolvuntur per temporis dilationem; nisi valde nimia foret, & altera pars instaret. Disputant auctores, an unus annus, an biennium, an triennium reputari debeat sufficiens intervallum ad sponsalia dirimenda? Regula certa prescribi hujus dissolutionis nequit. Spectanda est sponsorum ætas, conditio, status, & plures aliæ circumstantiæ.

XVI. Dissolvi sponsalia per discessum in regionem longinquam, etiam animo redeundi, communis est opinio, & colligitur ex cap. *De illa* §. de spons. Leges civiles quæ obligant sponsam expectare biennium reditum sponsi in eadem provincia absentis, & triennium, si abijt in provinciam alienam, correctæ sunt per jus canonicum. Forum conscientiæ præcipue in hac materia spectandum est. Si consentiente sponsa sponsus abijt, illa expectare tenetur donec redeat juxta præfinitum tempus. Similiter si consentiente sponsa, domicilium mutetur, subsistunt sponsalia; secus si ipsa incesta id fiat. In his omnibus antequam solvantur sponsalia consulendus semper Parochus est.

XVII. QUÆST. X. *Quænam sunt causæ intervenientes quæ sufficiunt ad sponsalia dirimenda?* RESP. Hæc est regula generalis, quæ communiter assignatur. Quoties gravis mutatio, vicissitudo, circumstantia emergit, quæ cognita, & prævisa ante contracta sponsalia impedimento fuisset ne contractus celebraretur, sufficit ad sponsalia dirimenda respectu innocentis, qui in causa non est. Hæc enim conditio, si res fieri ut nunc sunt, nisi contingat non habilis mutatio, inclusa semper est sponsalium contractui. Neque hinc sequitur omnia sponsalia esse conditionata, sed illa solum quibus ex libera voluntate contrahentium conditio apponitur. Conditio verò generalis in istis contractibus non impedit quin sponsalia sint absoluta, & inducant publicæ honestatis impedimentum.

XVIII. Defectus notabilis pulchritudinis quæ prædicta sponsa erat tempore contractus, & postea deformis facta est, causa sufficiens est ad sponsalia dissolvenda, quia cum puella notabiliter deformis prudens sponsus non contraxisset. Hæretis crimen, flagitium insaniam patiens, quæve inimicitie, rixe inter sponsos, & cetera quæ sufficiunt ad separationem à thoro, multo magis sufficiunt ad dirimenda sponsalia. Similiter quodlibet impedimentum sive dimens, sive impediens, quod matrimonio contrahendo adverteratur, facit ad sponsalia rescindenda. Similiter paupertas gravis superveniens unius sponsorum, qui tempore contractus divitis affluabat, facta est ad dissolvenda sponsalia. Si tamen sponsa haberet integram designatam dotem, & sponsus dives esset, licet perissent alia sponsa bona, tum non videtur sufficiens causa dirimendi sponsalia. Quod si uterque sponsus pauper factus sit, tunc potiori jure sponsalia dissolvi, quia difficilissimum tunc onera ma-

rimoni possent sustineri, docent Pontius, Rebelius, Leander, Salmanticensis. Sed hoc absolute verum non est. Quando ambo sunt pauperes, æqualis est utriusque conditio. An valida non sunt inter pauperes sponsalia, dummodo sponsi habiles sint ad panem lucrandum, quo se, & prolem alere queant? In praxi tamen facile dissolvi debere ejusmodi sponsalia, & ipse iudico. Quia divites facti pauperes nimis moleste sustinent paupertatem, & difficile inducuntur ad laborem. Ex preterea dives sponsus factus pauper fortè à matrimonio abstinere vult, & tales sæpius deberent. Quare casus similes prudentiæ Parochi subiciendi sunt, ut spectatis circumstantiis iudicet quid in Domino expediat. Illud est certum peccare illos qui matrimonium contrahunt, nisi probabiliter prævideant se posse acquirere illa, quæ ad onera matrimonii sustinenda necessaria sunt.

XIX. Si unus sponso valde ditior fiat, altero remanente in statu, in quo contracta sponsalia sunt, non dissolvi sponsalia mihi probabilis est. Nulla quippè tunc deceptio in eo qui factus ditior est. Fornicatio contracta post sponsalia illa dirimit tam respectu sponsi, quam sponsæ, quia uterque fidem sponsalium lædit: & licet turpius flagitium sponsa committat, non tollit tamen quin sponsi fornicatio sufficiat ad dissolvenda sponsalia. Si tamen pars innocens velit matrimonium contrahere, sponsalia consistunt. Quando uterque fornicatur, dissolvi sponsalia possunt, quia non datur mutua compensatio, eo quod fornicatio sponsæ longè turpior sit, & infamiam inferat sponso. Sponsa vi oppressa post sponsalia jure rejicit à sponso valet, quia gravis, immo gravissima mutatio contingit.

XX. QUÆST. XI. *Quæ causæ antecesserunt dirimant sponsalia?* RESP. Plures sunt, quæ si ignorentur à contrahentibus, dissolvere sponsalia possunt, secus si notæ illis essent. 1. Si vir nobilis, & dives promittat puellæ pauperi, ignobili, &c. putans esse divitem, nobilem, &c. 2. Fornicatio præcedens sponsæ, ut primum innotescit sponso, dirimit sponsalia. Contra fornicatio occulta sponsi nullam infamiam irrogat sponsæ, & ideo hæc absolute non dirimit. 3. Causa accidentalitatis ignorata, quæ dedit causam contractui, jus præbet parti innocenti ut resiliat à contractu valeat. 4. Sponsa ignobilis reputatur nobilis, pauper creditur dives, deformis pulchra, corrupta censetur virgo: si contrahere sponsalia velit, tenetur hos defectus patefacere, quia si illos occultaret, deciperet sponsum in re gravi. At non tenetur infamare se ipsam. Verum habet. Sed neque decipere proximum jure potest. Quid ergo? Abstineat à contractu. Cæterum si inire contractum velit patefacere occultos graves defectus debet. Hoc in venditione equi, vaccæ, asini observatur à viro reverè christiano.

XXI. QUÆST. XII. *Quis iudex legitimus dirimendi sponsalia?* RESP. Est ecclesiasticus, nempe proprius Episcopus, vel ejus delegatus. Parochus in foro contentioso non est iudex. Si causa occulta sit, possunt sponsi propria auctoritate resiliat à contractu. Si sponsa rea sit fornicationis occultæ

debet moneri, & suaderi à sponso ut recedat; si nolit, potest eam vocare ad iudicem: si infametur, ipsa in causa est.

XXII. Causa quæ assignatur pro dirimendis sponsalibus, debet esse moraliter certa. In foro exteriori utriusque partis confessio sufficit. In foro interiori unus testis fidedignus sufficit. In foro quoque exteriori si causa sit impediens dirimens, aut impediens, sufficit unus testis gravis, fideque dignus. Verum hæc ad fori ministros attinent.

XXIII. QUÆST. XIII. *Peccant ne mortaliter filii qui inscitis, & invito parentibus, sponsalia, vel matrimonium contrahunt?* RESP. Adfirmant communiter Theologi, & Canonistæ. Si enim honorare, revereri parentes filii debent, ilique obedire, sanè illidem obedire, eosque honorare in negotio omnium gravissimo, undè pender vitæ institutum, familiarum pax, conservatio civitatum, & regnorum, astringuntur. Cogere tamen parentes nequeunt filios, ut hanc præ alia ducant. Filii sub gravi culpa consulere parentes debent super matrimonio contrahendo. Parentes vero instructe filios debent, ut ducant sponsum pudicam, honestam, moratam, sibique parem tum in divitiis, tum in status conditione. Matrimonia tamen invidis parentibus celebrata valida sunt, licet illicita.

CAPUT VII.

De matrimonio clandestino, & de proclamationibus quæ præcedere matrimonium debent.

I. QUÆST. I. *Quid sit matrimonium clandestinum?* RESP. Est illud quod celebratur absque præsentia Parochi, & testium, ut colligitur ex Tridentino sess. 24. c. 1. Ante Tridentinum valida erant matrimonia clandestina. Ea invalida Tridentinum declaravit ob gravissimas causas. Pugnans enim ejusmodi matrimonia cum fide servanda inter conjuges. Qui enim clam, & sine testibus contrahunt, facile è præstito consensu recedere queunt: & una pars impudè deserere alteram potest, cum nullus adduci testimonium queat. Proles quoque incertitudini subiecta est. Tandem sacramenti dignitas violatur, nexus, & vinculum.

II. Ecclesia declarando invalida matrimonia clandestina, non immutavit sacramenti essentiam, sed ut sacramentum dignè celebraretur conditiones apposuit, quibus sublaris, inhabiles contrahentes ad sacramentum celebrandum declaravit. Matrimonium clandestinum neque vim sponsalium habet, ut communis sententia docet.

III. QUÆST. II. *An in aliquo casu post Tridentinum validum sit matrimonium clandestinum?* RESP. Infideles etiam subiecti civili potestati Principum catholicorum, inire matrimonium queunt absque solemnitate præscripta à Tridentino. Similiter matrimonia fidelium clandestina, ubi non est receptum Tridentinum, valida sunt. Lex enim non acceptata non irritat contractum. Ubi verò Tridentinum receptum est, nullus datur casus in quo matrimonium absque præsentia Parochi, & testium validum sit. Si Parochus desit, quam-

quamvis centum adessent testes, nullum est matrimonium.

IV. Peregrini transientes per loca ubi promulgatum est Tridentinum, tenentur contrahere coram Parocho, & testibus. Peregrini discedentes à locis ubi promulgatum est Tridentinum, & transientes per loca ubi Tridentinum non est receptum, validum contrahere matrimonium docent plures, peccare tamen illos mortaliter asserunt. Ego validum asserere non audeam ejusmodi matrimonium, cum possit contrahi coram Parocho, & testibus.

V. An verè opinatur qui docet, Catholicos qui infra eadem ad ea loca ubi Tridentinum non est promulgatum, posse validum celebrare matrimonium?

VI. Hæc opinio penitus falsa mihi est, & Concilio Tridentino adversa. Poterunt ergo Catholicis ad hæreticorum, aut infidelium loca transire, ibique clam contrahere, & in patriam reducere publicè aliud matrimonium inire. Hoc enim, inter alia, est absurdum, quod Tridentinum monet consequi matrimonia clandestina. Non facit fraudem, inquit Sanchez, qui utitur jure suo. Verum habet. Sed undè habet, Catholicos jus possidere circumveniendi gravissimam Tridentini legem, quæ inhabiles declarat Catholicos ad ejusmodi occulta matrimonia contrahenda? Negatur istos hoc jure potiri.

VII. Fideles degentes sub infidelium tyrannide, si habere præsentiam Parochi nullo modo valent, adhibeant saltem testes; ut eo quo valent modo legem servent. Hoc enim modo impediuntur posteriora adulterina conjugia, quod absurdum inter alia vitare Tridentinum intendit.

VIII. Catholicis subiecti Principi hæretico post celebratum matrimonium juxta leges Tridentini, nequeunt se sistere ministro hæretico assistenti ut ministro ecclesiastico, & facto: eidem se sistere valent, si assistit ut minister publicus, & civilis, ut declaravit Sac. Congr. S. Officii die 29. Novembr. 1672. relata à BENEDETTO XIV. lib. 6. de Synodo c. 5. n. 4. Quam declarationem confirmat ille conf. 89. §. 1. Bull. tom. 1. ubi fidelibus degentibus in regno Servæ, finitimisque regionibus, prohibet post celebratum matrimonium ritu catholico, illud renovare ante Cædi, nisi carenna nuptiarum explenda coram Cædi esset actus merè civilis, nullamque contineret superstitionem mahumicam.

XI. QUÆST. III. *Quis sit Parochus prescribitur à Tridentino?* RESP. Parochus proprius esse debet saltem unius contrahentium, vel Sacerdos de ejusdem licentia. Usus obinet pleribus in locis ut matrimonium celebratur in patetia fæminæ, quando vir est alterius Parochiæ; debet tamen iste habere literas testimoniales sui Parochi de consuetu proclamationibus. Proprius autem Parochus non originis, sed domicilii est. Quis sit Parochus domicilii, dictum alias est. Extra propriam Parochiam, vel Diocesim Parochus assistere matrimonio suorum parochianorum potest; sed debet petere licentiam à Parocho loci, ut mihi probabilis videtur. Quis sit vagorum Paro-

chus, dictum est alibi.

X. QUÆST. IV. *Qui præter Parochum, vel Sacerdotem ab eo designatum, assistere matrimonio valent?* RESP. Assistere possunt Episcopi in suis Diocæsiis, Archiepiscopi in Diocæsiis suffraganeorum quando ad eum visitant, Cardinales in Ecclesiâ sui Tituli, Legati pontifici in Provincia legationis, Capitulum Sede vacante, sive ejus Vicarius, Abbates Ecclesiæ nulli Episcopo subiecta Vicarius Generalis Episcopi.

XI. Licentiæ vi, metu gravi cadente in virum constantem, fraude extorta, ut Sacerdos assistat matrimonio, nullæ sunt, & nullum efficiunt matrimonium, quidquid in oppositum alii dicant. Libera enim, & expressa sit hæc licentia oportet.

XII. QUÆST. V. *Utrum ad valorem matrimonii requirantur duo testes?* RESP. Adfirmant omnes, nullum esse matrimonium contractum coram Parocho, & uno teste: quia Tridentinum præter Parochum duos testes præscribit, qui præsentia physica, & morali adesse debent, & utriusque conjugum consensum percipere; & debent esse testes, & confesses simul cum Parocho.

XIII. Parochus vi, dolo, metu vocatur ut assistat matrimonio: validum ne hoc matrimonium dicendum est? Adfirmant communiter recentiores, & plures declarationes Congregationis Cardinalium adducunt. Quibus, si authenticæ sint, subscribo. At his præcisit, invalidum mihi videretur hoc matrimonium, cui Parochus dolo, fraude, metuque cadente in virum constantem coactus assisteret. Nam voti Concilii sunt ut liberè hoc sacramentum celebraret. Metus gravis incensus sponsi nullum efficit matrimonium, ut dictum est supra. Quidam, & incensus Parocho? Peccare illos mortaliter qui coram Parocho vi, aut dolo retento, aut transcurrent, & casu assistente, contrahunt matrimonium, docent omnes. Quid si Parochus oculos clauderet, aures obturaret, & protestaretur se nec videre, nec audire quid agatur? Etiam tum valere matrimonium adfirmant Salmanticensis, Leander, & afferunt ex Farinacio Declarationes Cardinalium, præcisit his declarationibus, quas authenticas esse difficile credo, nullum dicere ejusmodi matrimonium. Standum tamen decisionibus est, si authenticæ sint.

XIV. QUÆST. VI. *Quæ præstare Parochus debet in matrimonii celebratione?* RESP. Interrogare primum contrahentes debet, velint ne mutuo se conjugere. Audit illosurum reciproco consensu conjugere illos debet verba pronuntiando præscripta à Concilio: *Ego vos in matrimonium conjungo*, &c.

XV. Peccaret ne mortaliter Parochus omittens hæc verba, *Ego conjungo*, &c.? Negat Sanchez. Verum nuptiarum benedictio, & verba relata, vel similia, quibus Parochi conjungunt contrahentes, sunt unum ex potissimis sacre traditionis momentum, quo Catholicis evincunt contra hæreticos matrimonium esse sacramentum. Quo ergo fundamento quispian præfatam verborum formulam rem rem vocat? Non preferunt myste-

esse culpam ex justa causa, videlicet ratione tem-
poris ferri, in adventu, aut quadragesima
consummare matrimonium ante benedictionem
Ecclesie; cum videatur esse consilium, non
præceptum illam præmittere.

XX. Hæc legi, & comparati cum doctrina
SS. Patrum, & Conciliorum non possunt, quin
animus christianæ disciplinæ zelo succendatur. Sa-
cra Pastorum benedictio non videtur esse res gra-
vis, nec valde congruenti progressui matrimonii; Ma-
trimonium Catholicorum sacramentum est; &
benedictio Sacerdotum non est valde congruens?
Quidquam ne plurimum aurium offensionis continetur
in his verbis, iudicem sapientes. Peccant
igitur, & quidem mortaliter, qui ante benedictio-
nem matrimonium consummant.

DISSERTATIO II.

De impedimentis dirimentibus, & impe-
dientibus, eorumque dispensatione.

CAPUT I.

De impedimentis dirimentibus.

Quindecim impedimenta numerantur post
Tridentinum his verbis contenta:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen,
honestas.

Amen, spūs, si clandestinus, & impos,
Si mulier sit rapta, loco nec reddita tuto.
Hæc faciendæ votant connubia, facta
retrahant.

II. QUÆST. I. An error persona dirimat ma-
trimonium? RESP. Error personæ iure naturæ irri-
tat contractum, quia hic error admittit consensum,
quando una persona pro altera substituitur. Error
tamen iste antecedens sit oportet, qui det contractu
causam ut dum quis intendit ducere Rache-
lem paratus non ducere Liam. Dispudatorem solum
num error concomitans nullum reddit matrimonium.
Alii adfirmant, alii negant. Mihi probabilior est
sententia adfirmans, quia error concomitan-
tis quamquam non efficiat involuntarium posi-
tivè, efficit tamen negativè. Error circa qualitates
accidentales, sive sit antecedens, sive concomi-
tans, juxta probabiliorem sententiam non irritat
matrimonium; nisi qualitas accidentalis refundat
errorem in ipsam substantiam personæ, vel con-
sensus datus sit solum sub conditione talis quali-
tatis; puta: si te duco, si es dives, si es nobilis: alio-
quin te non duco.

III. QUÆST. II. Quid nomine conditionis in-
telligitur? RESP. Condicio servitutem prodiit.
Servi illi dicuntur eorum dominus plenum habet
dominium eisdem vendendi, locandi, ocu-
pandi, &c. & isti vocantur etiam mancipia. Hæc
conditio servitutis juxta omnes irritat matrimo-
nium. Disputatur solum num error servitutis irri-
tat,

ter jure tantum civili, & ecclesiastico, an etiam
naturæ jure. Probabilior mihi sententia est impedi-
mentum iudicium ab ipso naturæ jure proficisci,
& à jure positivo determinatum esse. Qui novit
aliquam esse servam, & nihilominus eam ducit,
validum est matrimonium. Validum est etiam, si
quis ignorans esse servam, eam ducat, quum &
ipse servus sit: quia par est utriusque conditio.

IV. Tres sunt casus in quibus jura disponunt
servum per matrimonium libertatem nasci. 1. est
cum dominus dotem tribuit: 2. quando domi-
nus servum in conjugem recipit, aut domina ser-
vum: 3. quando dominus tradit servam libero
ignoranti servitute. In his tribus casibus etiam
in ultimo validum est matrimonium. Nam servitus
hæc nullius momenti est, ac si non esset.

V. In servitute partus sequitur ventrem, ut
jura disponunt. Si quis ex matre serva, & patre
libero nascitur, servus est. Contra qui à matre
libera, & patre servo gignitur, liber est. Servi
penæ dicuntur damnati à iudice ad triremes, ad
perpetuum exilium, ad mortem, quam fuga decli-
nant. Istorum matrimonia nulla sunt quantum
ad effectus civiles, neque legitimisationis, heredi-
tatis, &c. Quantum vero ad vinculum conjugale,
& sacramentale nulla lege ecclesiastica irritantur.
Aliorum servorum matrimonia, invito domino
contracta, nunc juxta omnes rata, & valida
sunt.

VI. QUÆST. III. Quid sit impedimentum vo-
ti, & ordinis sacri? RESP. Votum simplex illicitum
non invalidum efficit matrimonium. Votum
solemnè in Religione approbata emissum
nullum reddit matrimonium contrahendum. Item
votum simplex in Societate Jesu post bieu-
nium Novitatus emissum.

VII. QUÆST. IV. Quid sit impedimentum
cognationis? RESP. Cognatio triplex, naturalis,
spiritualis, legalis. Naturalis dicitur consanguini-
tas, quasi sanguinis unitas: quia consanguinei
eodem stirpe descendunt, & in illo quasi conjun-
guntur. Cognatio spiritualis est affinitas, quæ
contrahitur ex Baptismo, vel Confirmatione, &
dicitur etiam *comparativa*. Cognatio legalis ex
adoptione legalit oritur, & dicitur *adoptio*.

VIII. QUÆST. V. Quid, & quomodo sit con-
sanguinitas? RESP. Est vinculum personarum, ab
eodem stirpe descendendum, carnali propagatione
contractum. Dividitur in lineas, & gradus. Li-
nea est ordinata collectio personarum ab eodem
stirpe descendendum. Duplex est: una *directa*,
quæ est collectio eorum quorum unus ab altero
descendit, ut filius à patre, nepos à filio, & de-
inceps in infinitum. Hæc dupliciter spectatur. Al-
tera est *ascendentium*, qua sit ascensus à genitis ad
genitores, ut à filio ad patrem, à patre ad avum,
&c. Altera *descendentium*, qua à patre ad filium, à
filio ad nepotem, &c. fit descensus. Secunda li-
nea est *transversalis*, quæ est collectio eorum qui
ab eodem stirpe descendunt, quin unus ab altero
ortum ducat, puta fratres, consobrini, &c.
Hæc duplici aspectu consideratur. Altera est *equalis*,
ut duo fratres, qui eodem gradu ab unico
stirpe descendunt. Altera dicitur *inequalis*, ut

patruus, & nepos, qui inæqualiter ab eodem sti-
pite distant. Gradus est distantia major, aut minor
unius personæ ab alia secundum lineam consan-
guinitatis. Sines tandem dicitur illa persona, à
qua alia consanguineæ originem trahunt, ut fi-
liorum pater, nepotum avus stirpes est.

IX. QUÆST. VI. Quot sunt regulæ quæ à Theo-
logis, & Canonistis assignantur pro graduum con-
sanguinitatis computatione? RESP. Tres. 1. In recta
linea ascendendum & descendendum tot sunt gra-
dus, quot personæ, stirpe dempto. Heine pater,
filius, nepos, pronepos, abnepos quinque personæ
sunt, & quatuor gradus, & filius est in primo gra-
du cum patre, nepos in secundo, pronepos in ter-
tio, abnepos in quarto: quoniam tot sunt gradus,
quot generationes. 2. regula. In linea collateralis
equali personæ tot gradibus invicem distant, quot à
communi stirpe. Sic duo fratres distant in primo
gradu inter se, quia uno gradu distant à stirpe.
Duorum fratrum filii sunt consanguinei in secun-
do gradu, quia in eodem à stirpe distant. 3. regu-
la est. In linea collateralis inæquali tot gradibus
inter se distant personæ, quot gradibus distant à
stirpe qui est remotior. Quare patruus, & filius
ex fratre inæqualiter distant ab avo, in quo con-
junguntur. Ille enim in primo, cum sit ejusdem
filius, hic verò distant in secundo gradu. Ergo in
secundo gradu distant inter se, quia persona remo-
tior duobus gradibus distat à stirpe.

X. In linea recta conveniunt jus canonicum, &
jus civile in graduum supputatione. In linea tran-
sversa, seu collateralis jus civile discrepat à canonico.
Nam jus civile per personas gradus numerat,
totque gradus numerat, quot sunt personæ, dempto
stirpe. Sic duo fratres uno quidem gradu dis-
tant à patre communi, à duobus gradibus dis-
tant inter se, quia duæ sunt personæ: & duorum
fratrum filii distant in quarto gradu, quia qua-
tuor sunt personæ, dempto stirpe. Contra jus cano-
nicum, non per personas, sed per distantiam à
stirpe gradus numerat. Ratio canonice supputationis
est, quia personæ in ordine transverso invicem
non conjunguntur, nisi ratione stirpis, à quo
descendunt. Ergo nequeunt inter se magis aut
minus distare, quam distent à stirpe, à quo des-
cendunt. Hinc duo fratres in primo gradu distant
inter se, quia ambo in primo cum stirpe conjun-
guntur. Si inæqualiter à stirpe distant, ut patruus
& filius fratris, eo gradu distant inter se quo
distat à stirpe qui est remotior, ut dictum est.

XI. In primo gradu lineæ recte nulla sunt ma-
trimonia jure naturæ, ut communiter Patres
docent. Disputant Theologi num in quolibet gra-
du lineæ recte sint illicita matrimonia, & num
Adamus si nunc resurgeret, posset alicui feminæ
nubere; sed hæc disputationem fultilem judico.
Sat enim est, nulla esse usque ad quartum gradum.
In quinto enim gradu, aut sunt mortui, aut sunt in
estate ita incurvata, ut absurdissimum sit inter eos
velle matrimonium contrahere.

XII. In primo gradu lineæ transverse nulla
esse matrimonia jure naturæ contendunt Soto,
Toletus, Lugo, Gonet, & alii. Sed contraria
sententia negans probabilior est. Nam initio mun-